

MACAR MEŞESİ (QUERCUS FRAINETTO)NİN TÜRKİYE'DEKİ YENİ BİR YAYILIŞ ALANI

*Mutlu Gönğördü **

1985 yılı Eylül ayında Güney Ege Bölgesine yaptığımız araştırma gezisinde, Dağca yarımadasında rastladığımız ve teşhisi Faik Yaltırık¹ tarafından yapılan macar meşesi (*Quercus frainetto*), mevcut bilgilerimize göre, bu sahada ilk defa tarafımızdan bulunmuştur.

K. Browicz, *Quercus frainetto*'yu Güney ve Batı Romanya, Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan ve Avrupa Türkiyesi'ndeki yayılışını göz önünde tutarak bir Balkan türü olarak kabul etmektedir². M. Zohary'ye göre ise bu meşe türü, kolşik sektöre oranla meşe türlerince daha zengin olan Batı Öksin sektörüne aittir³. Meşeler bu sektörde saf birlikler oluşturdukları gibi, kayın ormanları içine karışmış olarak da bulunurlar. Rubner, *Quercus frainetto*'yu Güneydoğu Avrupa ve Güney İtalya'ya özgü bir meşe türü olarak kabul etmektedir⁴.

Yayvan ve oldukça büyük yapraklara ve simetrik dallara sahip olan ve 35-40 m. ye kadar boylanabilen bu meşe türü, genellikle alçak sahalarda ve dağlık bölgelerin eteklerinde yayılış gösterir. *Q.*

* Dr. Mutlu Gönğördü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde araştırma görevlisidir.

1 Araziden topladığımız bitki numunelerinin teşhisini yapan Prof. Dr. Faik Yaltırık'a burada bir defa daha teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

2 K. Browicz, *Chorology of trees and shrubs in South-West Asia and adjacent regions*, volume one, sayfa 37, Warszawa 1982.

3 M. Zohary, *Geobotanical Foundations of the Middle East* sayfa 356, 365, Stuttgart-Amsterdam 1973.

4 K. Rubner, *Grundlagen des Waldbaues*, sayfa 466, Berlin 1960.

frainetto'nun eriştiği yükselti ortalama 1000 m. civarındadır. Bununla beraber, 1200-1300 m. lere, Makedonyada olduğu gibi bazı hallerde de 1600 m. lere kadar çıkabilir. Bu meşe türüne çoğunlukla refakat eden diğer meşe türleri saçlı meşe (*Quercus cerris*), tüylü meşe (*Q. pubescens*) ve sapsız meşe (*Q. petraea*)dır.

Q. frainetto, Orta İtalya'dan Kuzeybatı Anadolu'ya kadar olan bölgede yayılış gösterir. Bu saha içinde Orta İtalya, Güney ve Batı Romanya, Arnavutluk, Yunanistan ve batı kısmı Bulgaristan, doğu kısmı Türkiye'de bulunan Istranca dağları, *Q. frainetto*'nun geniş sahalar kapladığı yerlerdir.

Türkiye gerek tür zenginliği, gerekse kapladığı alan bakımından dünyanın sayılı meşe ülkelerinden biridir. Dünya'da 320 türü bulunan⁵ meşelerin doğal olarak bugün Türkiye'de 18 türü vardır⁶.

Q. frainetto'nun Türkiye'de doğal yayılış alanı, yoğun olarak Batı Öksin (Istranca dağları ve Batı Karadeniz bölümü) olmakla beraber, bu meşe türüne Marmara Bölgesinin diğer kesimlerinde parçalar halinde ve lokal olarak Kuşadası ve Samsun dağında rastlanır. *Q. frainetto* Türkiye'de çoğunlukla saçlı meşe (*Quercus cerris*), tüylü meşe (*Q. pubescens*), ıhlamur (*Tilia tomentosa*), gürgen (*Carpinus orientalis*), fındık (*Corylus avellana*), muşmula (*Mespilus germanica*) ve kızılçam (*Cornus sanguinea*) ile karışık olarak bulunur.

F. Yaltırık'ın tesbitlerine göre *Q. frainetto*'nun Türkiye'de güneye doğru en son eriştiği sınır, Söke güneyindeki Samsun dağıdır. Bu meşe türüne araştırma sahamızda rastladığımız yer, Samsun dağından daha güneydeki Datça yarımadasında 880 m. lik Palamut dağının güney yüzüdür. Nem isteği, *Q. pubescens* ile *Q. cerris* gibi diğer meşe türlerine oranla daha fazla olan bu meşe türünün Palamut dağında bulunuşu lokal iklim şartlarıyla ilgili olsa gerektir. Nitekim macar meşesi bu kesimde, batıdan deniz etkisine açık olan bir vadinin kabul havzasında 600-650 m. ler arasında bulunur.

Palamut dağı bütünüyle kuru ormanların yayılış gösterdiği bir alandır. Bu ormanın hakim elemanı kızılçam (*Pinus brutia*)dır. Kı-

5 G. Schmidt, Vegetationsgeographie, sayfa 46, Leipzig 1969.

6 F. Yaltırık, Türkiye Meşeleri, Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığı Genel Müdürlüğü Yayını, sayfa 3, İstanbul 1984.

zılçamların ağaçcık katını mersin (*Myrtus communis*), defne (*Laurus nobilis*), menengiç (*Pistacia terebinthus*), sandal (*Arbutus andrachne*), tesbih (*Styrax officinalis*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*) ve kermez meşesi (*Quercus coccifera*) gibi maki elemanlarıyla, mazi meşesi (*Quercus infectoria*) oluşturur. Kızılçamlar Palamut dağı etekten zirveye kadar kaplar. Bu sahada kızılçamların yerini *Quercus frainetto*'ya bıraktığı tek yer, yukarıda sözü edilen güney yüzdeki kabul havzasıdır. Bu kesim, kızılçam'ın yayılış gösterdiği eğimin kuvvetli, dolayısıyla toprak tabakasının daha ince olduğu yerlere oranla, eğimin az, toprak tabakasının kalın, dolayısıyla su tutma imkânının daha fazla olduğu oldukça nemli bir ortama rastlar.